

sproglige lån fra bibelen og de klassiske forfattere; det er m. a. o. en traditionel realkommentar. Kildekritiske, begrebsmæssige og kulturelle forhold omtales blot i enkelte noter. Selve indledningen fylder kun godt 5 sider og drejer sig udelukkende om, hvorvidt hovedparten af vikingerne var danske eller ikke, og om, hvilke dele af Paris, de erobrede.

Det må nok erkendes, at læserne vil få vanskeligt ved at vurdere disse kildeuddrags værdi ud fra andre og mere moderne synsvinkler. Dertil kræves i hvert fald, at man har et indgående kendskab til 800-tallets analogi, hagiografiske litteratur og efterligning af ældre tiders episke digtning. Imidlertid har vi med Skyum-Nielsens bog fået samlet kilderne i en udmærket oversættelse med realkommentar, og det er et godt udgangspunkt for videre studier. Lister over kildeudgaver og litteratur samt et person- og stednavneregister afslutter bogen.

H. Schledermann

Kjell Runquist: En medeltida räkne-mästare som skiljedomare i en aktuell tvistefråga. En jämförelse mellan Hallands- och Femernlistorna i Kung Valdemars jordebok. Hallandslistans kronovärderingsvärden. (Afhandling i Halland 1966. Hallands museum, Halmstad).

Danske historikere bør ikke glemme publikationerne fra de gamle danske områder i Sydsverige. I *Halland 1966* behandler fil. hed: dr. Kjell Runquist flere af de indviklede problemer omkring skatteangivelserne i Valdemars jordebog. Flere gange tidligere har han beskæftiget sig med denne kilde. Her søger han at vise, at jordebogens såkaldte »Hallandsliste« og »Femernliste«, kildens mest detaljerede skat-

telister, er opbygget efter fælles principper, og at de står i en klar organisk sammenhæng med hinanden. Han giver forslag til forklaring af de komplicerede udregningsprincipper i Femernlisten. Og han forsøger at bestemme Hallandslistens naturalieværdiangivelser, i polemik mod lektor Chr. B. Graversens artikel i *Historisk Tidsskrift*, 11. rk. V.

Ole Degn

H. Wiese & J. Böltz: Rinderhandel und Rinderhaltung im nordwesteuropäischen Küstengebiet vom 15. bis zum 19. Jahrhundert. (Gustav Fischer Verlag, Stuttgart 1966). 271 s.

Bogen indeholder to af hinanden uafhængige arbejder. 1. del af H. Wiese: *Der Rinderhandel im nordwesteuropäischen Küstengebiet vom 15. Jh. b. z. Beginn des 19. Jhs.* 2. del af J. Böltz: *Die Rindviehhaltung im oldenburgisch-ostfriesischen Raum vom Ausgang des 16. Jhs. b. z. Beginn des 19. Jhs.* Da studeavl og studehandel står i snæver økonomisk forbindelse, supplerer de to arbejder hinanden fortræffeligt og skaber en god balance i bogen. Danmark udgør med Holsten, Oldenburg og de frisiske landskaber det væsentligste studeavlsområde, der forsynede de nordvesttyske og hollandske aftagercentre i disse århundreder, hvor de to erhvervsgrønter spillede den største økonomiske rolle for dansk erhvervsliv. Bogen har således bud til en dansk læserkreds, såvel den 1. del, hvor dansk eksport får en indgående behandling, som også 2. del, hvor avlen i de nordvesttyske områder giver incitament til en parallellisering med danske forhold.

Med Heinz Wieses afsnit trykkes hans dissertation fra Göttingen 1963, som derved bliver delagtiggjort en

større læserkreds. Den bygger først og fremmest på en gennemgang af et meget omfangsrigt toldregnskabsmateriale hovedsagelig fra Gottorp og Rendsborg mellem 1484 og 1704 og færgeregnskaber fra overfartsstederne over Elben: Wedel, Blankenese og Zollenspieker fra ca. 1550–1720. Herigennem fremlægges eksporttallene år for år, og de betydelige svingninger perioden igennem lader sig følge og til dels forklare. Mere sporadisk er materialet til belysning af okseudskibningen fra de danske og slesvig-holstenske havne, der dog talmæssigt har spillet en ganske underordnet rolle i sammenligning med landtransporten.

I tiden fra 1550–1700 domineredes handelen ganske af forårseksporten af staldokser til Wedelmarkedet fra midten af marts til midten af april. Det var en transport af de såkaldte »magre« okser, der førtes til fedning i marskområderne i de første sommermåneder. I løbet af perioden fik efterårseksporten af »fede« okser, der gik fra marskens græsarealer til slagting i de nordtyske byer dog noget stigende betydning i regnskabstallene. Opkøbsområderne, markeder og okseveje lader sig klart skitsere i det nordelbiske område. Vanskeligere er det at følge oksernes ruter efter, at Elben var passeret, på deres veje til de hollandske og nordvesttyske aftagercentre. Kildematerialet er her spredt og sporadisk. Derimod er fremdraget et meget betydeligt prismateriale. Fra 1470–1640 er benyttet regnskabsbøger fra St. Georg Hospital i Hamborg, omkr. 1650 Steffen Rodes regnskabsbog og fra 1674–1811 Ochsen-Akzise-bøger fra Lybæk. På dette grundlag beregnes gennemsnitspriser for slagteokser for tiden 1470–1820. På basis af Konsumtionsrechnungen fra det lybske Heilig Geist-Hospital fra midten af 18. årh. beregnes nor-

malvægten af okserne. En sammenligning af prisudviklingen for oksekød og rug viser det overraskende resultat, at kødpriserne ikke halter efter kornpriserne, men derimod iler forud. Denne første sammenfattende behandling af den nordvesteuropæiske studehandel gennem en længere periode hviler på et meget omfattende arkivstof, som man kunne have ønsket en oversigt over, da det ikke altid fremgår helt klart af tabellerne, på hvilket materiale tallene bygger.

J. Böltz foretager en grundig undersøgelse af kvægets farve, vægt, mælkeydelse, udvalgs-kriterier ved avl og sondring i bestand i Oldenburg-Ostfriesland. Han mener, det er forsvarligt at skelne mellem en geest- og en marskrace allerede i 17.–18. årh. Derpå undersøges kvægets betydning og funktion i landbrugsbedriften, idet der med henblik på social- og erhvervsstruktur udvælges normaltypeområder som grundlag for undersøgelsen.

Den landbrugsøkonomiske Stufenteori med de 3 trin: ekstensivt kvægbrug (Weidewirtschaft), agerbrug (Ackerbau) med kornavl, intensivt kvægbrug med vægten lagt på forædlingsprodukter som mælk, smør, ost og kød, prøves efter og kan ikke siges at have ubetinget gyldighed i Oldenburg-Ostfriesland; men de forskellige trin kan dog repræsentere modeller, der lader sig anvende i karakteristikken af de forskellige områder. På dette grundlag fremdrages karaktertræk i malkekvæg- og fedekvægsproduktionen.

For forandringer i bedriftsformerne i periodens løb er dels priser, dels befolkningstallet afgørende faktorer. Middelalderens ekstensive kvægbrug måtte med det stigende folketal i nyere tid vige for kornavl; men i marskområderne afløste mejeribrug det

ekstensive Weidewirtschaft. Navnlig på de adelige godser gennemførtes ved arbejdsdeling, som vi kender det her i landet, en oksefedning, der leverede fedekvæg af en kvalitet, så det kunne fortrænge det østeuropæiske fedekvæg fra de vesteuropæiske markeder ved Rhinen. Denne udvikling har særlig interesse fra dansk synspunkt, fordi Danmark via Slesvig og Holsten hører til samme studeavlsområde som Oldenburg-Ostfriesland, og den danske eksport netop i 16. og 17. årh. nød godt af erobringen af disse vesttyske og hollandske markeder. Den begyndende spaltning i kvægbruget kan også spores i Danmark, hvor mejeribruget begynder at vinde indpas på øerne, mens studefedningen navnlig holdt sig i Jylland.

Poul Enemark

Anders Sørensen Vedel: Den danske Krønike. Saxo-oversættelse. Facsimile-udgave med indledning af Allan Karker. (Gads, 1967). 27 og 579 s.

Anders Sørensen Vedels berømte oversættelse fra 1575 er først og fremmest et litterært og sprogligt dokument, hvis vurdering må være overladt filologien, men fortalen og indledningen til de enkelte bøger af Saxo indeholder et historisk stof, der både viser Vedels og hans tids syn på beretningen om fortiden. Efter dette skal historien gøre direkte nytte ved at give eksempler, hvor alle som i et spejl kan se, at Gud støtter de fromme og forfølger de slette. Ganske bortset fra, at dette synspunkt næppe deles af nutidens teologer, berører det en væsentlig side af historiens problem, som prof. Povl Bagge udførligt har diskuteret i *Hist. Tidsskr.* 10,V, s. 355-84. Der er her ikke grund til at fortsætte drøftelsen, og

der skal kun gøres opmærksom på, at hvis man går ind for historien som en advarende og belærende eksempelsamling, har man samtidig anerkendt dens sandhedsværdi, da den vil være unyttig til dette formål, hvis den kun bestod af mere eller mindre usikre oplysninger, og desto mærkeligere er det, at man ikke på denne tid har indladt sig på en nærmere undersøgelse af, hvilke betingelser der gælder for beskrivelsen af fortiden, men troskyldigt er gået ud fra, at dette arbejde var overflødig.

I århundredernes løb er der fremkommet flere oversættelser af Saxo, og man har afvejet deres indbyrdes værdi. Sandheden er vel den, at der ikke gives nogen fast norm at dømme efter. Enhver tid må finde sin måde at oversætte på, og der er ikke grund til at forkaste Schoubølles oversættelse fra 1752. Den er lige så karakteristisk for sin periode, som Jørgen Olriks fra begyndelsen af dette århundrede med sin let grundtvigianske farve passede til sin tid. Snarere er der grund til at advare mod at glemme originalteksten med dens rigdom af sproglige variationer, om end den enkelte steder er præget af eloquentia Asiana.

Allan Karkers indledning orienterer godt i oversættelsens historie, ligesom den bringer prøver på de forskellige danske tekster til en nyttig sammenligning. Det danske Sprog- og Litteraturselskab har ære af udgaven.

Helge Sjøgaard

Skiftet efter rigsråd Eske Brock. Udgivet af Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie. Ved C. Rise Hansen. (I kommission hos Dansk Videnskabs Forlag, 1965).

De fleste vil nok erindre Eske Brock for hans dagbøger og vel især for hans